

2009. GADA STARPTAUTISKAIS ZIŅOJUMS PAR RELIĢIJAS BRĪVĪBU PASAULĒ

LATVIJA

Satversme nosaka reliģijas brīvību, un citi likumi un politika kopumā veicinājušas brīvu reliģijas praktizēšanu.

Valdība visumā praksē ievērojusi reliģijas brīvību. Pārskata perioda laikā valdības nostāja attiecībā uz reliģijas brīvības ievērošanu nemainījās, tomēr dažas mazskaitlīgās reliģiskās grupas vēl aizvien saskārās ar birokrātiskām problēmām.

Vismaz divas reizes ziņots par pārkāpumiem vai diskrimināciju sabiedrībā reliģiskās piederības, ticības vai tās praktizēšanas dēļ; aizvien vēl pastāv aizdomas pret jaunākām, „netradicionālajām” reliģiskajām grupām.

ASV valdība apspriež reliģijas brīvības jautājumus ar Latvijas valdību, ietverot tos vispārējā cilvēktiesību veicināšanas politikā.

I daļa . Reliģijas demokrātija

Valsts platība ir 25 000 kvadrātjūdžu, iedzīvotāju skaits – 2, 2 miljoni. Lielākās reliģiskās grupas un to procentuālais daudzums ir šāds: katoļi (22 procenti), luterāņi (20 procenti) un pareizticīgie (16 procenti). Mazskaitlīgo reliģisku grupu vidū lielākās ir baptisti, Septītās dienas adventisti un evaņģēliskās protestantu grupas. Kādreiz lielā ebreju kopiena tika burtiski iznīcināta holokaustā vācu okupācijas laikā no 1941. līdz 1944. gadam. Saskaņā ar oficiālajiem datiem 2008. gadā 10 139 cilvēki, norādot savu tautību, sevi identificēja kā ebrejus.

2009. gada aprīlī valdībā bija reģistrētas apmēram 1 200 draudzes. Tās bija luterāņu draudzes (301), katoļu (250), pareizticīgo (119), baptistu (92), vecticībnieku (70), Septītās dienas adventistu (51), musulmaņu (17), Jehovas liecinieku (14), metodistu

(13), jūdaistu (12), krišnaītu (11), budistu(4), Pastarās dienas svēto Jēzus Kristus baznīcas (mormoņu) (4) un 194 citas draudzes.

Interese par reliģiju izteikti pieauga pēc neatkarības atjaunošanas, tomēr daudzi ticīgie reliģiju nepraktizē regulāri. 2008. gadā reliģiskās grupas iesniedza Tieslietu ministrijai šādas aplēses par savu draudzes locekļu skaitu: katoļi (500 000), luterāņi (435 000), pareizticīgie (370 000), baptisti (7 062), Septītās dienas adventisti (3 950), pareizticīgie (2 607), mormoņi (494), metodisti (635), musulmaņi (332), jūdaisti (586), Jehovas liecinieki (176), krišnaīti (124) un budisti (100).

Pareizticīgie, no kuriem daudzi ir krieviski runājoši un nepilsoņi, koncentrējas lielākajās pilsētās, turpretim valsts austrumu daļā dzīvo daudz katoļu.

II daļa. Valdības nostāja attiecībā uz reliģijas brīvību.

Tiesiskā/ politiskā struktūra

Satversme nosaka reliģijas brīvību, un kopumā citi likumi un politika veicina brīvu reliģijas praktizēšanu. Likumdošana visos līmeņos pilnībā aizsargā šīs tiesības pret to pārkāpumiem, vai nu to veiktu valsts vai privātā sektora pārstāvji. Tomēr attiecībā uz dažām mazskaitlīgajām reliģiskajām grupām joprojām pastāv birokrātiskas problēmas. Oficiālā valsts reliģija valstī nav noteikta, tomēr valdība nošķir „tradicionālās” – luterāņu, katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, baptistu, metodistu, adventistu un jūdaistu un – un „jauno” reliģiju grupas. Praksē tas atspoguļojies kā stingrāks birokrātisks regulējums un prasības jaunajām reliģiskajām grupām, kas netiek piemērotas tradicionālajām.

Lielā Piektdiena, Otrās Lieldienas un Ziemassvētki valstī ir noteikti kā valsts svētki. Pareizticīgo baznīca vairākus gadus cenšas panākt, lai Lielā Piektdiena, Otrās Lieldienas un Ziemassvētki tiktu svinēti pēc pareizticīgo kalendāra, taču līdz pārskata perioda beigām valdība šo priekšlikumu nebija pieņēmusi.

Katoļu, luterāņu un pareizticīgo baznīcām ir katrai savs garīgais seminārs. Latvijas Universitātes Teoloģijas fakultāte ir nekonfesionāla.

Garīgo lietu padome (GLP) sniedz valdībai atzinumus par reliģiskiem jautājumiem. GLP ir 2002. gadā dibināts konsultatīvs orgāns, ko vada tā brīža premjerministrs. Tajā ir pārstāvji no lielākajām reliģiskajām grupām: katoļi, luterāņi, pareizticīgie, baptisti, adventisti, vecticībnieki, metodisti un jūdaisti. Pārskata perioda laikā GLP tikās regulāri, lai apspriestu jautājumus saistībā ar grozījumiem Likumā par reliģiskajām organizācijām un priekšlikumus par sabiedrisko mediju ētikas standartiem. GLP pārstāvētas tikai tradicionālās reliģiskās organizācijas,

ierobežojot citu reliģisko organizāciju ietekmi uz valdības lēmumiem par reliģiskiem jautājumiem.

2008. gada decembrī tika likvidētas Reliģisko lietu padome un Konsultatīvā padome par jaunajām reliģijām. To funkcijas pārņēma Tieslietu ministrija, kas kā pārmaiņu iemeslu minēja lielāku efektivitāti un izmaksu ietaupījumu.

Saskaņā ar pašreizējo likumdošanu tradicionālajām reliģiskajām grupām ir zināmas un tiesības un privilēģijas, kuru netradicionālajām grupām nav. Valdība ir centusies likumdošanā nedefinēt valsts un tradicionālo reliģisko grupu attiecības. Pārskata perioda laikā Saeima pieņēmusi likumus, kas regulē valsts attiecības ar luterisko un krievu pareizticīgo baznīcu. Attiecībā uz baptistu, vecticībnieku, jūdaistu, metodistu un adventistu organizācijām likumi jau bija pieņemti.

Kaut arī valdība nepieprasa, lai reliģiskās grupas reģistrētos, 1995. gada likums "Par reliģiskajām organizācijām" reliģiskajām organizācijām piešķir zināmas tiesības un privilēģijas, ja tās reģistrējas, piemēram, atsevišķas juridiskas personas statusu īpašumu piederībai vai citiem finansiāliem darījumiem, kā arī nodokļu atlaides ziedotājiem. Reģistrācijas gadījumā ir vienkāršoti noteikumi par publisku pulcēšanos.

Saskaņā ar 1995. gada likumu jebkuri 20 pilsoņi vai iedzīvotāji, kas ir vecāki par astoņpadsmit gadiem un ir reģistrēti Iedzīvotāju reģistrā, var iesniegt pieteikumu baznīcas reģistrēšanai. Patvēruma meklētājiem, ārvalstu vēstniecību darbiniekiem un tiem, kas valstī uzturas ar pagaidu vai īpašu statusu, tas nav atļauts. Draudzēm, kas nepieder kādai jau reģistrētai baznīcas apvienībai, ir jāpārreģistrējas ik pēc 10 gadiem. Desmit vai vairāk vienas ticības draudzes, kurām ir pastāvīgas reģistrācijas statuss, var veidot reliģisku apvienību. Tikai tās baznīcas, kurām ir reliģiskās apvienības statuss, var dibināt teoloģiskās skolas vai klosterus. Lēmumu par baznīcas reģistrēšanu pieņem Tieslietu ministrija, bet formālo izvērtējumu veic Uzņēmumu reģistrs.

Reliģiskās brīvības ierobežojumi

Valdība kopumā praksē ievēroja reliģijas brīvību. Pārskata perioda laikā valdības nostāja attiecībā uz reliģiskās brīvības ievērošanu nemainījās.

Likums "Par reliģiskajām organizācijām" neatļauj vienlaicīgi reģistrēt vienā konfesijā vairāk nekā vienu reliģisko apvienību (baznīcu). It īpaši likums par krievu

pareizticīgo baznīcu neļauj reģistrēties citām baznīcām, kuru nosaukumā būtu vārds “pareizticīgs”.

Pārskata perioda laikā tika noraidīts viens reģistrācijas pieteikums – saientologu organizācijas. Tieslietu ministrija secināja, ka saientoloģijas prakse ietver medicīnas elementus un tāpēc to nevar reģistrēt kā reliģisku organizāciju.

Vīzas izsniegšanas nosacījumi pieprasa ārzemju reliģiskiem darbiniekiem uzrādīt vai nu ordinācijas apliecību vai apliecinājumu par reliģisko izglītību, kas atbilstu Latvijas teoloģijas bakalaura grādam, kā arī ielūguma vēstulei. Lai arī valdība kopumā ir sniegusi atbalstu, lai atrisinātu dažus sarežģītus vīzu gadījumus par labu misionāriem, šis process joprojām ir apgrūtināts.

Tiesību normas paredz, ka ārzemju misionāriem ir atļauts rīkot sanāksmes un sludināt, ja vietējās reliģiskās organizācijas viņus aicinājušas veikt šādas darbības. Ārvalstu reliģiskās konfesijas šo nosacījumu ir kritizējušas.

Likums "Par reliģiskajām organizācijām" nosaka, ka valsts skolās ticību drīkst mācīt tikai tradicionālo kristīgo baznīcu (proti, katoļu, evaņģēliski luteriskās, pareizticīgās, vecticībnieku, baptistu, metodistu un adventistu) un jūdaistu grupu pārstāvji var pasniegt ticības mācību tiem skolēniem, kuri to brīvprātīgi izvēlas. Šādu izglītību apmaksā valsts. Valsts atbalstītajās etnisko minoritāšu skolās skolēni var apgūt "nacionālajai minoritātei raksturīgo" ticību, ja viņi to vēlas. Citas konfesijas vai reliģijas, kurām nav pašām savu, valsts atbalstītu mazākumtautību skolu, ticības mācību var mācīt tikai privātskolās.

Ebreju privātskola Rīgā - Habad Ļubavič „Ohel Menahem” dienas skola -, vairākus gadus lūgusi Izglītības ministriju neplānot obligātos valsts eksāmenus ebreju svētku Šavuot (Toras dāvināšanas) dienā, kas bieži vien iekrīt tieši eksāmenu laikā. Pretstatā iepriekšējiem gadiem 2009. gada eksāmeni nesakrita ar Šavuot svētkiem. Ministrija vēstulē skolai apsolījusi, ka turpmāk ebreju skolēniem tiks piedāvāts alternatīvs eksāmena datums tuvākajā iespējamā datumā, kas nesakrītu ar Šavuot, bet neieviesa nekādas izmaiņas politikā, lai izvairītos no konfliktējoša grafika turpmākajos gados.

Īpašumu atgūšana lielākoties ir pabeigta, kaut arī lielākā daļa reliģisko kopienu, to skaitā luterāņu, pareizticīgo un ebreju kopienas, joprojām gaida dažu savu īpašumu atgūšanu. Šo atlikušo īpašumu statuss nav skaidrs, un tie ir saistīti ar sarežģītām tiesiskām un birokrātiskām procedūrām saistībā ar neskaidru piederību, vairākiem pieteikumiem un to, ka ebreju kopienas, kurām šie īpašumi piederēja pirms Otrā

pasaulē kara, tika iznīcinātas. Ebreju kopiena ir paudusi bažas par nosacījumiem, saskaņā ar kuriem daži īpašumi atgūti.

Pārskata perioda laikā valdība un ebreju kopiena turpināja meklēt likumā noteiktu risinājumu attiecībā uz prasībām par ebreju kopienas īpašumu un bezmantinieku privatīpašumu, kura pēdējais īpašnieks bijis ebreju kopienas pārstāvis un kuru nebija iespējams atgūt saskaņā ar iepriekšējiem denacionalizācijas likumiem, jo īpašumiem nebija identificējams mantinieks. 2008. gada septembrī valdība izveidoja darba grupu kopīpašuma jautājuma izpētei, taču līdz pārskata perioda beigām grupa nebija sniegusi nekādas rekomendācijas un nebija uzsākusi sarunas ar ebreju kopienu.

Nav ziņots par cilvēkiem, kas būtu ieslodzīti vai aizturēti to reliģiskās pārliecības dēļ.

Piespiedu pievēršana ticībai

Nav ziņu par piespiedu pievēršanu ticībai, ieskaitot nepilngadīgo ASV pilsoņu, kas būtu nolaupīti vai nelegāli aizvesti no Amerikas Savienotajām Valstīm, ne par atteikumu šādiem pilsoņiem atgriezties Amerikas Savienotajās Valstīs.

III daļa. Sabiedrības attieksme pret reliģijas brīvības ievērošanu

Pārskata periodā ir ziņots par vismaz diviem gadījumiem, kad notikuši tiesību pārkāpumi vai diskriminācija reliģiskās piederības vai reliģijas praktizēšanas dēļ. Abi gadījumi bija saistīti ar uzbrukumiem internetā pret reliģiskām grupām – viens pret katoļiem, otrs – pret ebrejiem.

Ekumēnisms joprojām ir salīdzinoši jauns jēdziens šajā valstī, un tradicionālās reliģiskās grupas attiecībā pret to ieņēmušas klaji rezervētu attieksmi. Kaut arī valdības amatpersonas atbalstījušas jauno reliģisko grupu plašāku izpratni un pieņemšanu, daudzi pilsoņi pret šādām grupām joprojām izturas ar aizdomām.

Dažos sabiedrības segmentos joprojām pastāv antisemitisks noskaņojums, kas reizēm izpaužas kā publiski izteikumi vai pretestība likumiem un piemiņas vietām, kas domāti holokausta atceres nostiprināšanai. Pretstatā iepriekšējiem gadiem nav bijis pret ebreju piemiņas vietām vai kapsētām vērstu vandālisma aktu. Tomēr valstī iznākošās grāmatas un citas publikācijas, kas pievēršas Otrā pasaules kara periodam, kopumā apskata padomju un fašistiskās okupācijas ietekmi uz valsti un

etniskajiem latviešiem, reizēm nepietiekami komentējot holokaustu un dažu pilsoņu lomu tajā.

2008. gadā bija 10 oficiāli reģistrēti etniskā naida kurināšanas gadījumi. Tiesībsargājošās iestādes neapkopo un nepublicē datus konkrēti par naida noziegumiem (valsts likumdošanā naida noziegumi nav definēti), tomēr ir likums pret „etniska, rasu vai reliģiska naida kurināšanu”. Neviens no desmit 2008. gada gadījumiem nebija saistīts ar ebrejiem. No četriem gadījumiem, kas bija fiksēti 2009. gadā līdz maija beigām, tikai viens bija saistīts ar ebrejiem. Šajā gadījumā apsūdzētais tika apsūdzēts naidīgu komentāru publicēšanā internetā pret ebrejiem, krieviem un homoseksuāļiem.

Ir arī atsevišķs likums pret reliģiskā naida kurināšanu. Pārskata perioda laikā bija viens reģistrēts gadījums, kas bija saistīts ar pret katoļiem vērstu izteikumu izplatīšanu internetā.

No 16 naida noziegumiem 2007. gadā tikai viens bija saistīts ar ebrejiem - naida runas gadījums saistībā ar naidīgiem izteikumiem pret ebrejiem un roma tautības pārstāvjiem. Kāda grāmatnīcā Rīgā tika atklāti pārdota antisemītiska literatūra, neraugoties uz to, ka likums aizliedz etniskā naida kurināšanu.

IV daļa. ASV valdības politika

ASV valdība apspriež reliģijas brīvības jautājumus ar Latvijas valdību kā daļu no tās vispārējās dialoga un cilvēktiesību veicināšanas politikas.

Pārskata periodā ASV vēstniecība strādāja, lai atbalstītu reliģijas brīvību, regulāri kontaktējoties ar prezidentu, premjerministru, attiecīgajām valsts iestādēm, nevalstiskajām cilvēktiesību organizācijām, dažādu konfesiju pārstāvjiem, tostarp misionāriem.